

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

**ІХ ПЛЕНУМ СПІЛКИ ЕКОНОМІСТІВ
УКРАЇНИ ТА МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**

**IX-th PLENARY SESSION OF THE UNION OF ECONOMISTS
OF UKRAINE AND INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE**

26 вересня 2014 р. у Києві відбувся ІХ Пленум Правління Спілки економістів України (СЕУ), в рамках якого СЕУ, Національною академією наук України, Академією економічних наук України, Національним університетом водного господарства та природокористування (Рівне) і Хмельницьким національним університетом було проведено Міжнародну науково-практичну конференцію на тему: "Кластеризація – вагомий фактор підвищення конкурентоспроможності економіки України".

У роботі Пленуму і конференції взяли участь члени Президії, Правління і Ревізійної комісії СЕУ, керівники і представники обласних об'єднань економістів, Державного інституту управління та економіки водних ресурсів України, ННЦ "Інститут аграрної економіки НААН України", ДУ "Інститут природокористування та сталого розвитку НАН України", ДУ "Інститут економіки та прогнозування НАН України", Інституту регіональних досліджень НАНУ, Хмельницького національного університету, бізнесових структур, а також відомі вчені, викладачі ВНЗ.

Глибокий аналіз процесів кардинальної модернізації економіки в розвинутих країнах світу за рахунок кластерної організації виробництва і послуг, стану і причин відставання кластеризації економіки в Україні, а також першочергових кроків для виходу економіки країни з кризи і переходу на шлях сталого розвитку зробили у своїх доповідях Президент СЕУ, заслужений економіст України, академік АЕН України, професор **В.В. Оскольський** і перший проректор Хмельницького національного університету, заслужений діяч науки і техніки України, доктор економічних наук, професор **М.П. Войнаренко**.

Наукові дослідження показують, що вихід з кризи та перехід економіки України на рейки стабільного зростання можливі лише за умови рішучого та системного переходу на інвестиційно-інноваційну модель розвитку та побудови нової економіки знань і вдосконалення регулятивної функції держави з урахуванням глобальних інтеграційних факторів під час широкого впровадження кластерних форм організації виробництва.

Учасники Пленуму СЕУ і конференції констатували, що ідея підвищення конкурентоспроможності національної економіки на основі реалізації кластерних стратегій є не новою, але на етапі виходу з кризи, коли традиційні методи вже не можуть дати належної віддачі, використання кластерної моделі організації бізнесу як адекватного інструменту модернізації економіки вже не має альтернативи. Саме взаємозумовленість і взаємозв'язок між процесами кластеризації, підвищення конкурентоспроможності та прискорення інноваційної діяльності становлять новий економічний феномен, який дозволяє протистояти натиску глобальної конкуренції та відповідати вимогам національного і регіонального розвитку.

У своєму виступі науковий керівник Секції аграрної політики, Герой України, Президент Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників, доктор економіч-

них наук, професор **П.Т. Саблук** наголосив, що саме кластер є тим інструментом, за допомогою якого можна не лише підняти економіку сільського господарства та агропромислового комплексу в цілому, але й відновити соціальну інфраструктуру на селі, призупинити відплив сільських жителів, зробити продукцію аграріїв конкурентоспроможною на світових ринках. Про практику діяльності та перспективи розвитку кластерів у сфері сільського туризму розповіла у своєму виступі Голова Грицівської сільської ради Шепетівського району Хмельницької області **Н.В. Гнатюк**. Голова Харківського обласного управління СЕУ, завкафедрою управління фінансовими послугами Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, заслужений економіст України, доктор економічних наук, професор **Н.М. Внукова** запропонувала створити в Україні фінансовий кластер та активніше розвивати транскордонні кластери, але найважливіше за все – негайно затвердити в установленому порядку Концепцію кластерного розвитку в Україні на період до 2020 р. З особливою увагою слухали учасники конференції виступ Першого секретаря Посольства Республіки Беларусь в Україні **В. Воронко**, яка розповіла про їхній досвід кластеризації економіки. Наші сусіди значно більше зробили в цьому напрямі завдяки активній підтримці державою розвитку інноваційно-промислових кластерів. Це, зокрема, податкові, митні та кредитні преференції, затверджена довгострокова Програма формування та розвитку інноваційно-промислових кластерів у Республіці Беларусь тощо. Досвідом створення і розвитку кластерів у своїй країні поділився представник Делегації німецької економіки в Україні **А. Маркус**.

Члени Правління СЕУ та учасники науково-практичної конференції констатували, що індустріальна епоха в розвитку планетарної цивілізації нині трансформується в постіндустріальну. Перехід на нову парадигму економічного зростання, який відбувається у світі в останні 20–30 років під впливом безпрецедентних змін у науці і технологіях, в умовах суперечливих процесів економічної інтернаціоналізації, всеохоплюючої глобалізації та регіональної інтеграції, вимагає від кожної країни кардинальної модернізації економіки, підвищення її конкурентоспроможності.

Глобальні економічні процеси стають домінуючими, а центр впливу підприємницької стратегії переміщується з національного на наднаціональний рівень. Різко зростає ступінь відкритості і взаємозалежності національних господарств. Ізоляваність країн веде до скорочення їх можливостей ефективно використовувати традиційні підйоми макроекономічного регулювання (імпортні бар'єри, експортні субсидії, курс національної валюти тощо) і змушує орієнтуватись у своїй економічній політиці на світові тенденції.

Суттєвою рисою розвитку сучасного світового господарства стали економічне зближення та взаємодія країн на регіональному рівні. Міжнародна економічна інтеграція і транскордонне співробітництво являють собою процес господарського та політичного об'єднання країн на основі розвитку глибоких тривалих взаємозв'язків і розподілу праці між окремими національними господарствами. Найвища форма міждержавної інтеграції – економічний валютний союз. Прикладами такої співпраці можуть бути ЄС, Північноамериканська асоціація, ЄврАзЕС, БРІКС та ін.

Нині не тільки українська, але й світова економіка переживають непростий період. Сучасне соціально-економічне становище України характеризується збитковістю стратегічно важливих підприємств, істотною деформацією вітчизняного виробництва, посиленням сировинної спрямованості експорту з незначною часткою доданої вартості, великою залежністю економіки від зовнішніх джерел енергоносіїв, істотним зменшенням національного багатства з одночасним прискореним збільшенням боргової залежності держави, посиленням диференціації соціально-економічного розвитку регіонів. У країні спостерігаються критично низька народжуваність і висока

смертність, збільшення демографічного навантаження на населення працездатного віку, низькі матеріальний рівень та якість життя громадян, зростання бідності, значне поширення практики протиправної діяльності суб'єктів господарювання, що пов'язано з високим рівнем корупції та зловживаннями суб'єктів владних повноважень під час виконання ними державних функцій. В Україні зупиняється робота колись передових потужних підприємств, занепадають цілі галузі, практично зруйновано соціальну сферу, з карти країни зникли вже сотні сіл і селищ, гине її родовідна база — село і селянство. У поточному році соціально-економічна ситуація катастрофічно ускладнилася. На фоні різкого спаду економічної активності надходження до бюджету забезпечуються значною мірою узаконенням підвищення ставок прямих і непрямих податків і зборів, а також за рахунок критичного нагромадження державного боргу. Звичним явищем стало неконтрольоване та безпідставне зростання цін на енергоносії, споживчі товари та послуги, тоді як держава практично ігнорує виконання своїх владних повноважень у сфері регулювання цін та антимонопольної політики. Іноземні кредити використовуються неефективно. Різко падають соціальні стандарти життя населення. Держава в особі центральних органів влади виявилася нездатною ефективно виконувати свої конституційні функції, що призводить до наростання апатії, деструктивних настроїв і соціальної напруженості в суспільстві. Учені переконані, що головна причина такого плачевного стану економіки України — це відсутність довгострокової науково обгрунтованої програми розвитку, прийнятої на урядовому та парламентському рівнях. Стратегічний розвиток країни вже понад 20 років здійснюється переважно за програмами (точніше, за політичними передвиборними гаслами) урядових партій. Зі зміною уряду (а це відбувається надто часто) змінюється і вектор розвитку країни.

Більшість вітчизняних учених упевнені, що в нинішніх умовах з метою забезпечення стабільного, керованого і передбачуваного розвитку економіки країни в цілому та її регіонів зокрема в першу чергу необхідно кардинально змінити роль держави в системі ринкових відносин, побудованих на засадах новітніх моделей кон'юнктурного регулювання економіки та економічного зростання з активним впливом на поживлення інвестиційної діяльності, формування інноваційних форм конкурентоспроможного господарювання на базі кластеризації. Потрібно якнайшвидше перейти до державного стратегічного планування (прогнозування) розвитку країни на основі загальнодержавної Програми стратегічного соціально-економічного розвитку України та її регіонів на довгостроковий період (15–25 років), яка має бути розроблена Національною академією наук і прийнята Верховною Радою України відповідно до її конституційних повноважень. Як показує світовий досвід, сценарії довгострокового розвитку кожної країни передбачають зростання її конкурентоспроможності як у традиційних, так і в нових наукомістких секторах, прорив у підвищенні якості людського капіталу та динаміки продуктивності праці, у випереджаючому розвитку високотехнологічних виробництв і перетворенні інноваційних факторів на головне джерело економічного зростання. Вирішення таких завдань вимагає створення системи чіткої взаємодії держави, бізнесу, науки та освіти на основі використання ефективних інструментів інноваційного розвитку, серед яких ключову роль сьогодні відіграє кластерний підхід.

У світі інтерес до кластерів постійно зростає, оскільки в умовах ринкового господарювання вони стали рушійною силою виробництва в компаніях, які є їх учасниками. Україні як одній з великих європейських держав потрібно у програмах розвитку врахувати той факт, що всі країни Європи вже мають свої національні програми кластеризації. Також у них реалізуються рішення Лісабонського Саміту 2000 р. про повсюдне впровадження програм розвитку Регіональних інноваційних систем

(PIC), заснованих на кластерній моделі виробництва. Головною метою цього рішення став намір до 2010 р. скоротити відставання Європи від її основних конкурентів на світових ринках – США та Японії – шляхом реалізації стратегії розвитку економіки знань, а також упровадження у країнах-учасницях моделі інноваційного розвитку за допомогою створення ERA (European Research Area – Європейського Дослідницького Простору). Як зазначалося на згаданому Саміті ЄС, економіка Європи на порозі XXI ст. постраждала від таких властивих їй вад конкурентоспроможності, як:

- недостатнє фінансування науки;
- слабкий розвиток бізнес-середовища, покликаною стимулювати дослідження та впроваджувати їх результати;
- фрагментарна природа економічної активності і розпорощення ресурсів.

Такі недоліки спостерігаються і в Україні. З метою вирішення цих взаємозалежних проблем Європейська комісія взяла на себе зобов'язання координувати реалізацію нової дослідницької, інноваційної політики в межах концепції ERA, таким чином, поєднавши всі інші аспекти діяльності ЄС і національних політик в одному блоці. Концепція ERA об'єднала всі основні аспекти розвитку дослідницької політики Європи зі створенням у ній “внутрішнього ринку” досліджень. Отже, через реструктуризацію європейського дослідницького механізму, особливо завдяки координації відповідних видів активності кожної країни-учасниці, мобілізуються знання, дослідження і технології з метою підвищення конкурентоспроможності ЄС. Всесвітній економічний форум (ВЕФ) у Давосі вже більше 10 років щороку досліджує, обговорює та публікує показники й індекси сучасного економічного розвитку. В кожній щорічній доповіді ВЕФ є розділ “Внутрішня конкуренція й розвиток кластерів”. Серед 143 показників, субіндексів та індексів доповіді, які вивчаються і публікуються, є 13 показників, які характеризують стан кластеризації економіки кожної зі 117 країн, які досліджуються.

Міжнародний досвід говорить, що кластерна організація національного господарства та регіонального розвитку з урахуванням природних, ресурсних і просторових переваг територій, для яких діяльність виробничих кластерів виступає своєрідними “точками зростання”, – це головний механізм забезпечення соціально-економічного розвитку територій. Наукові дослідження, виконані в різних країнах світу, підтверджують, що економіка території, яка формується на основі кластерів, – це модель конкурентоспроможної та інвестиційно привабливої економіки, що базується на використанні ефектів синергії та масштабу. Кластерні локальні мережі територіально-виробничих систем слугують джерелами і факторами забезпечення високого рівня життя населення, економічного зростання, сталого просторового розвитку. Розуміючи це, економічно розвинуті країни Європи гарантують відповідну державну підтримку формуванню кластерів шляхом реалізації різноманітних стратегій, зокрема – підприємництва, регіональної, а також промислової стратегії Європейської хартії малих сільськогосподарських підприємств або дослідно-інноваційної стратегії. Масштаби впливу діяльності кластерів різні – від національного і регіонального до місцевого рівня та окремих міських поселень. Сфери, в яких формуються окремі кластери і кластерні системи, охоплюють практично всі види господарської діяльності та соціального обслуговування територій. Серед учасників кластерів – підприємницькі, банківські, управлінські та інші структури й інституції, місцеві громади, громадські організації, навіть вуличні та домові комітети.

В Україні використання кластерної форми організації виробництва та сфери послуг гальмується через недостатнє нормативно-правове забезпечення і пасивність відповідних урядових структур щодо вирішення цих проблем. Незважаючи на це, завдяки креативним керівникам окремих регіонів і бізнесових структур за останні 20 років

у багатьох областях країни створено близько 30 успішних локальних кластерів різного спрямування. Їх діяльність підпорядковується, як правило, пріоритетним цілям розвитку областей і районів та підвищенню їх конкурентоспроможності. На часі формування національних кластерів світового та європейського типу, спрямованих на досягнення (чи утримання) лідерства України в певних галузях і сферах. А починати треба зі створення вітчизняної системи провідних інноваційних кластерів. Відновлення та розвиток промислового потенціалу України значною мірою залежать від рівня його інноваційності, спрямованість якої є головною рисою кластера. Інноваційний промисловий кластер — найбільш ефективний фактор для досягнення високого рівня конкурентоспроможності. Йдеться про об'єднання зусиль різних організацій і компаній (підприємств, дослідницьких центрів, індивідуальних підприємств, ВНЗ, технопарків, бізнес-інкубаторів, органів державного управління, місцевого самоврядування, громадських організацій тощо). При цьому формування постійних зв'язків між усіма учасниками кластера слугує найважливішою умовою ефективної трансформації винаходів в інновації, а інновацій — у конкурентні переваги.

Учасники конференції відзначили важливість світового і вітчизняного досвіду з формування та розвитку інноваційних виробничих систем, організованих на базі мережових структур. Кластерний підхід сприятиме розвитку економічної та адміністративної реформ в Україні, вирішенню сучасних проблем соціально-економічного життя, налагодженню транскордонних зв'язків, розширенню взаємовигідних контактів з країнами близького та далекого зарубіжжя. Необхідними передумовами успішного використання в Україні міжнародного досвіду кластеризації є невідкладні системні економічні реформи, децентралізація влади і розвиток місцевого самоврядування на основі принципів Європейської хартії місцевого самоврядування, прийняття Концепції та визначення Стратегії інноваційного розвитку на базі кластеризації. Проте **інвестиції, інновації, економічні успіхи і зростання якості життя можливі тільки в морально здоровому суспільстві**. Отже, необхідними є відродження та розвиток духовних і морально-етичних засад соціального та господарського життя. Нині це найважливіше завдання держави. На суспільство негативно впливають постійні протистояння та інтриги в середовищі владної верхівки, її безвідповідальність та корумпованість, нездатність до коаліційного будівництва, прагнення маніпулювати свідомістю мас. Для виходу з кризи та успішного розвитку України необхідно якнайшвидше досягти сталої суспільної злагоди з одночасним відходом від затиютого політичного протистояння.

Розвиток і модернізація суспільства можливі за умови подолання недовіри та емоційно-психологічної мобілізації громадян. Довіра може виникнути в результаті успішного реформування суспільства; лише явні загально визнані його успіхи на цьому шляху можуть запобігти поширенню зневіри та соціальної апатії. Суспільство може об'єднатися навколо головної мети — модернізації власної економіки для завоювання гідного місця у світовому поділі праці. У масовій свідомості як жителів Заходу, так і Сходу необхідно створити переконливий, привабливий і надихаючий образ майбутньої України. Це свідчитиме про актуальність розробки нового стратегічного бачення перспектив соціально-економічного розвитку держави, заснованого на принципово новій доктрині, коли в державній політиці переважають духовні та моральні цінності, а життя, здоров'я та духовне вдосконалення людини, незалежно від її соціального чи майнового статусу, регіону проживання, дійсно стануть найвищою цінністю та головним надбанням держави, як це і передбачено Конституцією України.

Учасники ІХ Пленуму Співки економістів України та Міжнародної науково-практичної конференції на підставі наукових досліджень та обміну думками пропонують такі **Рекомендації** для законодавчої та виконавчої гілок влади, місцевих органів влади і самоврядування, національних і галузевих наукових установ і навчальних закладів:

1. З метою підвищення ролі держави в системі ринкових відносин, побудованих на засадах новітніх моделей кон'юнктурного регулювання економіки та економічного зростання з активним впливом на поживлення інвестиційної діяльності і формування інноваційних форм конкурентоспроможного господарювання з широким застосуванням кластерних форм організації виробництва і послуг, невідкладно розробити загальнодержавну Програму (прогноз) стратегічного соціально-економічного розвитку України та її регіонів на довгостроковий період (15–25 років), яка має бути затверджена Верховною Радою України згідно з її конституційними повноваженнями.

В основу Програми (прогнозу) необхідно покласти новітню ідеологію економіки знань та інноваційного ділового мислення, яка забезпечить потужний потенціал реальних трансформацій усіх сфер суспільного життя країни та її регіонів, орієнтованих на подолання кризових явищ і динамічне зростання економіки в умовах об'єктивних процесів інтеграції господарської системи країни у світовий економічний простір та очікуваного значного посилення конкурентної боротьби на міжнародних ринках у зв'язку з наступним циклом стабілізації та зростання економічної кон'юнктури у глобальному вимірі і формуванням нової “зеленої” економіки. Ця Програма має стати методологічною базою для розробки індикативних середньострокових (5-річних) планів-прогнозів соціально-економічного розвитку України, окремих її регіонів, державних цільових галузевих і регіональних програм. Тільки на основі таких прогнозів повинні формуватися поточний і перспективний бюджети держави та регіонів.

2. Створити Національну раду з підвищення конкурентоспроможності економіки України при Президентові України та відповідні Ради з підвищення конкурентоспроможності економіки регіонів, які б забезпечили розробку і реалізацію стратегії інноваційного розвитку та зростання конкурентоспроможності країни, регіонів, міст і сільських поселень, у першу чергу на кластерній основі.

Головними завданнями Національної ради і рад у регіонах мають бути:

– розробка в областях, районах, містах програм прискореного розвитку малого та середнього бізнесу на основі кластеризації як стратегічного напрямку розвитку територій і країни в цілому. Головною метою таких програм має бути забезпечення стабільних умов для подальшого функціонування малих і середніх підприємств, відродження малих міст і селищ, залучення широких верств населення до підприємницької діяльності, збільшення кількості нових робочих місць. Для розвитку малого бізнесу необхідно посилити фінансову підтримку цього важливого сектору регіональної економіки, впровадити ефективніші системи фінансування, кредитування та страхування, забезпечити збільшення надходження коштів до місцевих бюджетів, що позитивно вплине на динаміку економічного та соціального розвитку регіонів;

– прискорення впорядкування та вдосконалення законодавства, що регламентує діяльність суб'єктів малого підприємництва, у тому числі на основі кластерів. Підвищити мотивацію місцевих органів влади до створення сприятливого клімату для малого підприємництва шляхом збільшення частки податкових надходжень, які залишаються в місцевих бюджетах;

– аналіз конкурентоспроможності продукції, що виробляється підприємствами регіону, і виявлення “точок зростання” економіки на довгострокову перспективу, які б стали базою для розвитку кластерів;

– підготовка необхідних методико-інструкційних і пояснювальних матеріалів з питань розвитку кластерних формувань для їх поширення серед учасників кластерних об'єднань і кандидатів на участь у них;

– соціальна експертиза наслідків кластеризації за результатами моніторингу процесів формування та діяльності кластерів;

- розробка критеріїв і показників економічної та соціальної ефективності діяльності українських кластерних об'єднань у державній статистичній звітності;
- сприяння формуванню в кожному регіоні мегакластерів, які б забезпечили сталий розвиток регіональної, інноваційної, ділової інфраструктур;
- створення умов для формування та розвитку міжрегіональних інноваційних кластерів, а також транскордонних кластерів у межах євро регіонів, у яких бере участь і Україна;
- забезпечення розвитку міжрегіонального та міжнародного співробітництва кластерів і мегакластерів України з кластерними об'єднаннями країн ЄС, ОЧЕС, СНД;
- відновлення співпраці України з ЮНІДО – головним методологом у системі ООН щодо соціально-економічного розвитку країн на кластерній основі;
- забезпечення якісного оновлення трудових, і особливо інтелектуальних, ресурсів, розробка та запровадження системи організаційно-освітніх заходів, спрямованих на підвищення фахового рівня, знань і навичок учасників підприємницької діяльності щодо ведення бізнесу на основі кластерів, відновлення роботи професійно-технічних закладів на новій, сучасній базі отримання знань, поширення серед населення правових та економічних знань;
- запровадження у ВНЗ програм підготовки та перепідготовки спеціалістів у галузі створення і функціонування інноваційних мережевих структур (кластерів);
- залучення засобів масової інформації до широкої пропаганди і роз'яснення серед підприємців економічної вигоди від ведення бізнесу на основі кластерних об'єднань, висвітлення кращого досвіду їх роботи.

Науково-методичний супровід діяльності Національної ради з питань підвищення конкурентоспроможності економіки України доцільно покласти на Національну академію наук України.

3. З метою створення сприятливих умов для підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки шляхом використання такого принципово нового для України концептуального підходу, як кластерна модель розвитку, розробити і затвердити в установленому порядку Концепцію, а на її основі – Програму формування і розвитку провідних інноваційних кластерів в Україні на період до 2025 р. Забезпечити розробку аналогічних програм у регіонах (областях, містах, районах).

Відповідно до цього визначити такі завдання державної кластерної політики:

- створення нормативно-правової бази, що регламентуватиме всю діяльність у державі у сфері кластерного розвитку економіки і послуг;
- визначення пріоритетних напрямів для формування та розвитку провідних інноваційних кластерів і здійснення системного моніторингу кластерного розвитку економіки та послуг;
- створення цілісної системи навчання та професійної підготовки керівників і спеціалістів з питань кластерного розвитку економіки та послуг як через традиційні освітні установи, так і шляхом створення спеціалізованих бізнес-інкубаторів, науково-технічних парків тощо;
- створення сприятливих умов для розробки та реалізації кластерних ініціатив і проектів;
- формування та забезпечення функціонування системи державної підтримки (правової, організаційної, фінансової) кластерної моделі розвитку вітчизняної економіки і послуг;
- системна інтеграція кластерної моделі розвитку в існуючий механізм господарювання та управління.

4. За участі НАНУ та галузевих науково-дослідних інститутів забезпечити проведення глибоких досліджень з виявлення резервів економічного та організаційно-

го потенціалу, а також залучення їх до формування пріоритетних інтеграційних виробничих об'єднань на основі кластеризації.

Розширити застосування державного замовлення на розробку науково-технічної продукції з визначенням кінцевого результату та передачею державному замовнику нових апробованих організаційно-економічних і технологічних рішень. Для цього доцільно розробити і прийняти закон про ринок наукової продукції, за допомогою якого слід комерціалізувати наукову діяльність, ввести науку в ринкові відносини. Усі розроблені та супроводжені наукою бізнес-програми, бізнес-проекти, бізнес-плани повинні стати додатковими джерелами фінансування діяльності наукових установ, творчих колективів тощо.

5. Виходячи з того, що організація соціально-економічного розвитку сільських територій на засадах економічної самодостатності в перспективі є безальтернативною, вважати найбільш прийнятним способом досягнення економічної самодостатності кластерну організацію сільськогосподарського виробництва і територій. Необхідно цілеспрямовано формувати територіально-виробничі агропромислові кластери з високим рівнем спеціалізації та концентрації галузей агропромислового виробництва для найбільш повного використання природних і просторових переваг сільської території, а на цій економічній базі – розбудовувати соціально-економічні кластери для створення гідних умов життєдіяльності сільських жителів і відродження українського села.

Перехід на кластерну організацію розвитку агропромислового виробництва та сільських територій має бути важливою складовою аграрної політики як довгострокове програмне завдання, успішне виконання якого потребує координації зусиль виробничих формувань, інфраструктурних утворень для соціально-побутового та культурного обслуговування мешканців сільських територій, органів місцевого самоврядування, регіонального і державного управління, направлення їх спільних коштів на досягнення визначених для кожного агропромислового та соціально-економічного кластера напрямів і пріоритетів. Вирішення цього завдання потребує перебудови існуючої системи державного регулювання агропромислового виробництва і розвитку соціальної сфери села на засадах децентралізації та самоврядування.

6. Стимулювати створення потужних і конкурентоспроможних фінансово-промислових корпорацій – національних економічних лідерів, горизонтально та вертикально інтегрованих холдингових компаній, здатних виконувати функцію локомотивів економічного розвитку країни, а також створювати і вдосконалювати діяльність інституцій, які надають фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні послуги в забезпеченні інноваційної діяльності на базі кластерів.

7. Створити інформаційно-аналітичні системи для обслуговування учасників мережевих кластерних об'єднань на основі відповідних регіональних інформаційно-аналітичних центрів, які б здійснювали постійний моніторинг мереж і кластерів на даних територіях та рекламували їх позитивний досвід.

8. Торгово-промисловій палаті України з метою поширення інформації про формування і розвиток інноваційно-інвестиційних мережевих структур, організації моніторингу їх розвитку, а також для висвітлення позитивного досвіду кластеризації на регіональному і національному рівнях потрібно сприяти створенню при регіональних торгово-промислових палатах відповідної інформаційно-аналітичної системи.

9. Вважати доцільним формування Української кластерної спілки як перспективного інституту інноваційного розвитку з урахуванням організації співробітництва з активно діючим Балтійським кластерним альянсом (Стокгольм, Швеція) і кластерним об'єднанням ОЧЕС (Салоніки, Греція).

10. Просити Кабінет Міністрів України забезпечити координацію діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади з розробки та реалізації стратегії інноваційного розвитку, а також програми підвищення конкурентоспроможності національної та регіональної економіки на основі кластерних формувань.

11. Запропонувати Верховній Раді України та Кабінету Міністрів України розглянути питання про виділення, починаючи з 2015 р., цільових коштів на фінансування процесу кластеризації в Україні (розробку методичних і нормативних документів, видання учбово-методичної літератури, дослідження і виявлення перспективних провідних кластерів, експертизу і моніторинг, створення і розвиток кластерної інфраструктури в регіонах та ін.).

12. Вирішенню регіональних проблем значною мірою мають сприяти проведення нового етапу адміністративної реформи, пов'язаного з делегуванням владних та управлінських функцій центральних органів влади на регіональний рівень, а також всебічний розвиток місцевого самоврядування на основі принципів Європейської хартії місцевого самоврядування. При цьому в регіоні повинні бути законодавчо розділені повноваження і відповідальність між окремими органами влади.

Вітчизняні вчені переконані, що здійснення ефективної кластерної стратегії дозволить успішно використати переваги мережевого співробітництва і партнерства бізнесу, науки, освіти і влади, забезпечить вихід з кризи, а також зростання і підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Нові виробничі системи протягом наступного десятиріччя можуть стати реальністю в Україні за умови термінової розробки та реалізації національної програми підвищення конкурентоспроможності економіки на основі мережевих структур — кластерів. Такий загальнонаціональний проект має включати окремі регіональні та муніципальні програми, засновані на кластерних ініціативах.

Створення сприятливого ділового клімату в країні і регіонах можливе лише завдяки вдосконаленню законодавства в напрямі підтримки розвитку підприємництва, інноваційності, сприянню обміну інформацією і технологіями, формуванню кластерними структурами нових ринкових можливостей. Добробут країни та ефективність її економіки мають ґрунтуватися на використанні накопичених знань, їх безперервному поповненні та швидкому втіленні у високотехнологічну продукцію і послуги, які в сучасних умовах можна ефективно реалізувати тільки через інноваційні кластери.

Нині українське суспільство розколоте на десятки напрямів і позицій економічного, соціального, регіонального та ідеологічного характеру. Воно судорожно шукає шляхи виходу з економічного хаосу, соціального напруження, політичного та ідеологічного протистояння різних громадських сил. Однак без повернення людям духовності ніяка влада не зможе модернізувати економіку.

Учасники ІХ Пленуму Співки економістів України та Міжнародної науково-практичної конференції схвалюють викладені Рекомендації та висловлюють сподівання, що відображена в них колективна думка вчених-економістів і практиків буде врахована центральними і місцевими органами виконавчої влади, а також представницькими органами у практичній роботі та законодавчій діяльності.

Матеріал надійшов до редакції 2 жовтня 2014 р.